

Бібліотека
Уманського національного університету садівництва

Повернення з небуття втрачених мрій

до 170 – річчя від дня народження Івана
Манжури

Підготувала:
Наталія Михайлова,
провідний бібліотекар

Умань, 2021

*Я син твій, нене-Україно,
Народу парост я твого.*

Іван Манжура

Іван Іванович Манжура – поет-демократ, невтомний збирач скарбів усної народної творчості. Був дійсним членом Історико-філологічного товариства при Харківському університеті, Московського товариства любителів природознавства, антропології і етнографії.

Іван Іванович Манжура народився 1 листопада (за новим стилем) 1851 року в м. Харкові в родині колезького секретаря Івана Івановича Манжури та його дружини Олександри Миколаївни Некрасової.

Восени 1856 року помирає мати.
Маленького Івасика забирає бабуся до Хоролу.

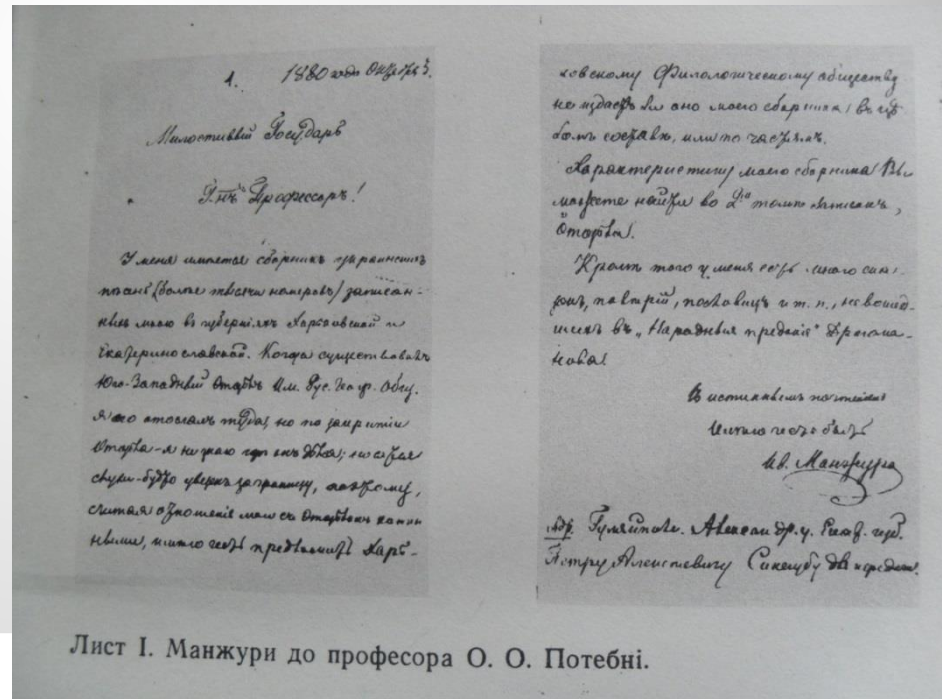
Важкими у дитинстві Івася Манжури стануть роки 1858–1859 роки, коли він залишається без догляду дорослих у Харкові. Хлопчик важко захворює і опиняється в лікарні, де він несподівано зустрічається з батьком.

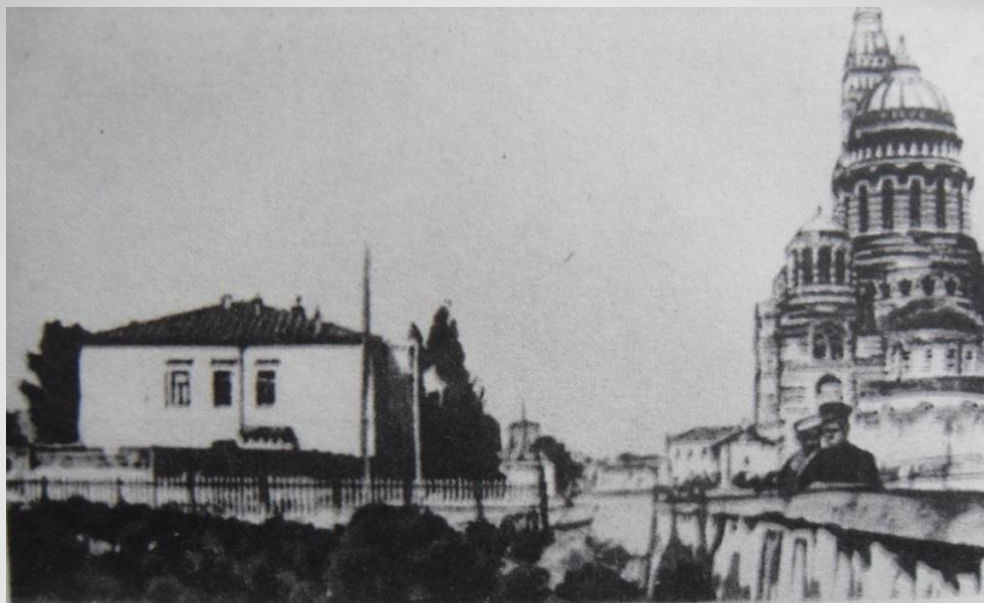

З 1860 по 1862 тривають мандри з батьком селами рідного краю. Пройдено було більше 6 000 верст. На певний час батько віддає сина на навчання білгородській княгині Волконській, а згодом на навчання до священника Г.І. Курдюмова.

У 1863 році до виховання юного Манжури долучається тітка по матері Марія Миколаївна, дружина професора Харківського університету Олександра Опанасовича Потебні. А згодом професор Потебня О.О. стане духовним батьком поета.

Лист І. Манжури до професора О. О. Потебні.

Друга Харківська гімназія, в якій учився І. Манжура.

Іван Манжура навчається у реальній школі, а з 1864 – 1870 у другій Харківській чоловічій гімназії, з якої був виключений за «не благонадійність».

У 1870 році вступає до Харківського ветеринарного інституту. Незабаром був виключений за участь у таємному гуртку.

1871 року притягується до слідства.

1871-1875 Іван Манжура подорожує по селах.
Записує народні пісні та думи Харківщини, Сумщини,
Полтавщини.

Також інтереси інших, суміжних наук та дослідів не ігнорувалися ним у цих мандрах: рідкісними, роздобутими Манжурою екземплярами рослин, комах поповнювались колекції його знайомих – учителів Катеринослава. Та й у кімнаті самого поета, як згадують очевидці, було тісно від різноманітних гербаріїв та опудал.

У 1875 році під час визвольної боротьби проти турецьких поневолювачів їде добровольцем у Сербію.

В бою під Шилинговецьким Іван Манжура
був поранений.

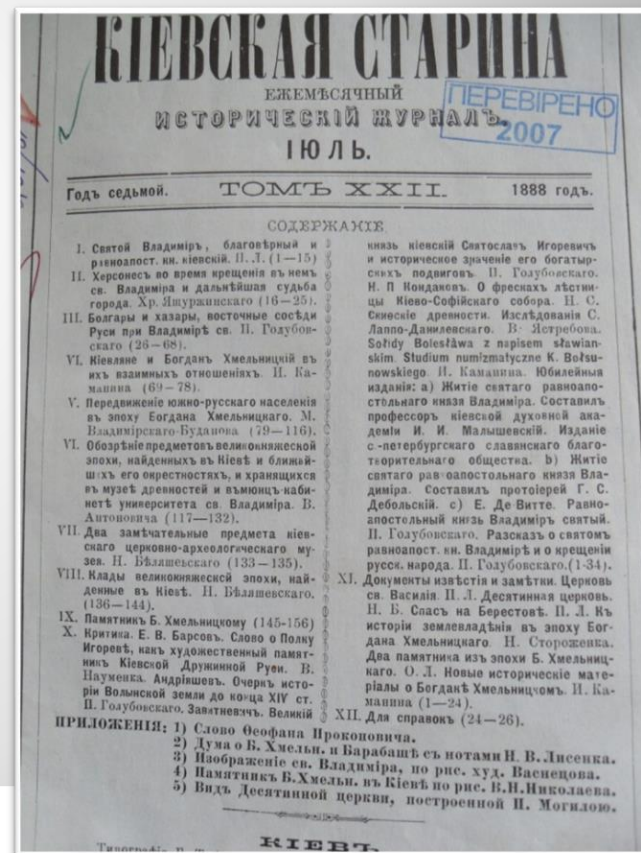
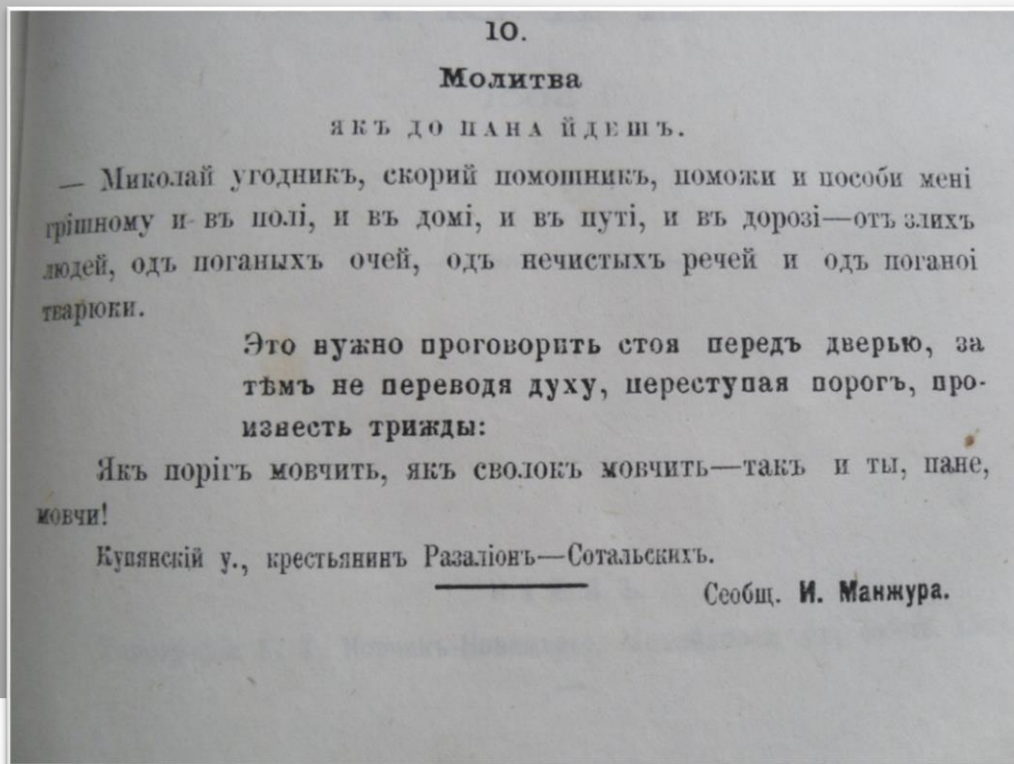

1879 року повертається до Олексіївки. Працює пасічником і збирає фольклор. 1880-1884 – найплідніше роки у житті Івана Манжури. В цей час він зробив цінні записи народної творчості.

У травневому номері журналу «Киевская старина» за 1882 рік у розділі «Известия и заметки (исторические, этнографические и историко-литературные) під назвою «Панщина в песнях и молитве» читаємо повідомлення І. Манжури:

1884-1886 – переїздить до Катеринослава (нині Дніпро). Працює в газеті *«Екатеринославский листок»*, згодом у *«Днепре»*, нарешті у тижневику *«Степь»*.

Манжура заприятелював з видавцем тижневика «*Степь*» М. Биковим і певний час жив у його флігелі у приміському селі Мануйлівка.

Босяцька пісня.

(Зі згаданих мотивів)

Чого мени журитися,
Якщо неволи,
Що добра я не згадаю,
А горя довали?
Чого мени журитися,
Якщо неччи: ¹⁾
Що не чує я вдалечку —
Васкони речі?
Чого мени журитися,
Та яка пороба: ²⁾
А чи пань я, а чи дук, ³⁾
А чи хлибороба?
Можє того жалкувати —
Велачого ката:
Що я вник свій потыраю
Вудм ль чужих хатах?
А чи ти жалкувати
Левскою ⁴⁾ удачи,
Що насунийсь ростється —
Мени якь собачи?
Нехай ти поважиш, ⁵⁾
Статешни люде,
Турбують ⁶⁾ за тымь счастьям,
Зь мене я того буде,
Нехай живуть пароньками,
Дитокь наживають,
Мени жиць весильно
Вь младахь сливають,
Тайкь чого-жь тут журитися,
Ще якого и чарти:
Поважають деси, лийдь тыналь
Но поуже хорта.

Ив. Калічка.

«Босяцька пісня», надрукована в першому номері часопису «Степь».

Під псевдонімом Іван Калічка дебютує у тижневику *«Степь»* оригінальними поезіями: *«Босяцька пісня»*, *«Веснянка»*, *«З заробітків»*, *«Лілеї»*; публікує низку статей: *«XXV годовщина смерти Т.Г.Шевченко»*, *«По поводу частных сельских школ»*.

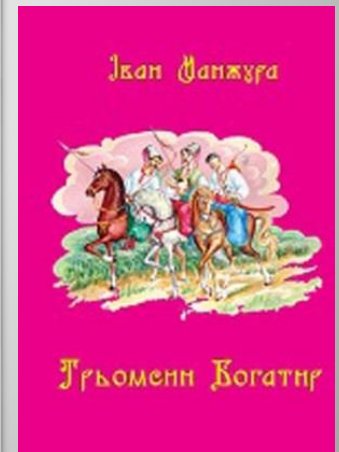
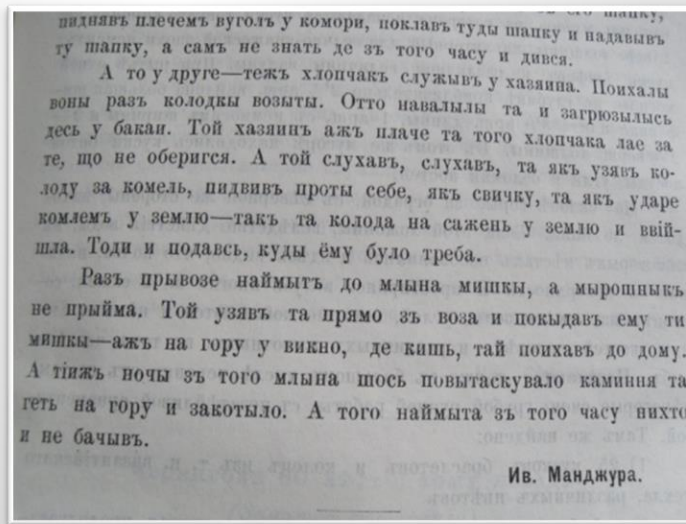
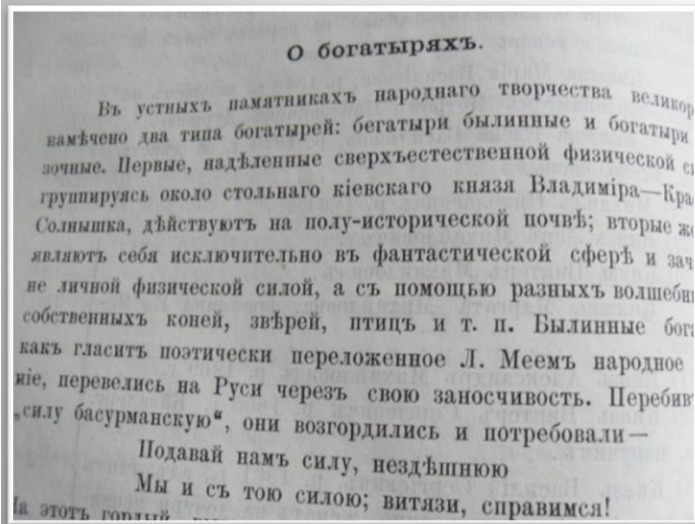
Лелії.

У пишних палатах якогось магната
Роскішні лелії цвіли;
Іх люди здалека, де вихор та спека,
На втіху собі завезли.
Любують їх очи веселі дівочі,
А часом і хмурий магнат
На їх як погляне—нудьга у-раз тане
І пруг на чолі вже не знать.

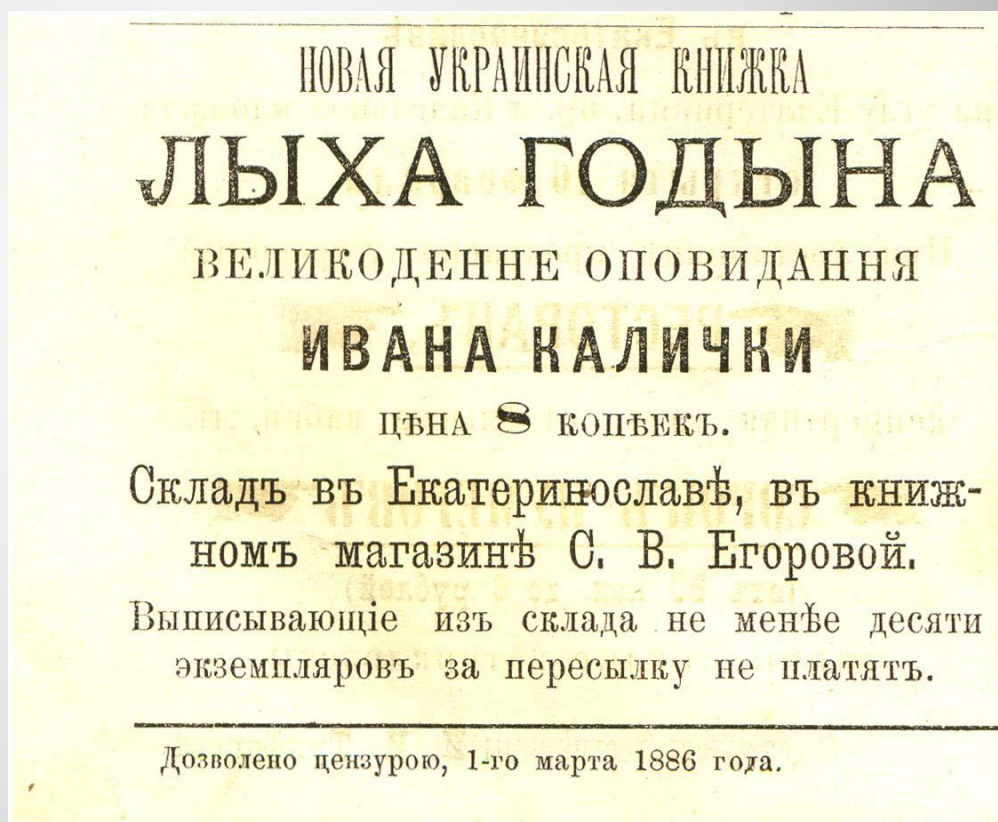
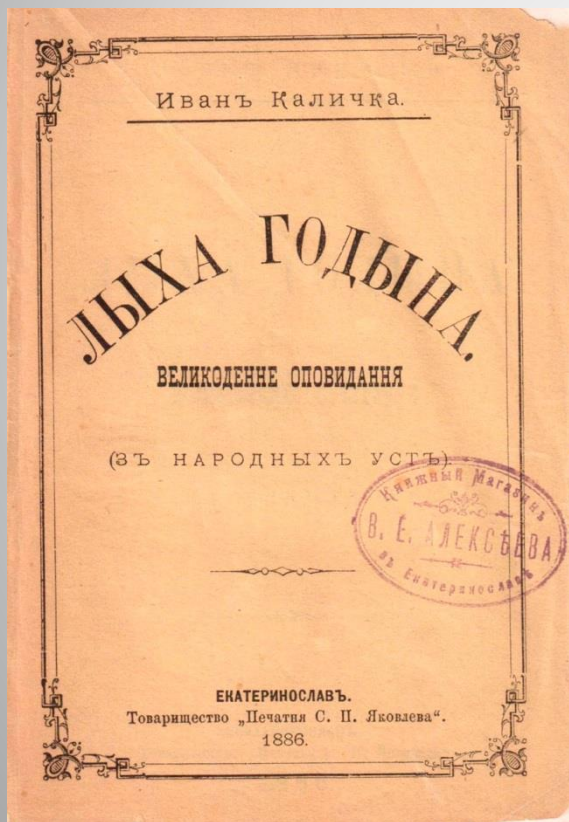
Сьогодні фасад будинку, де була редакція газети «*Степь*», прикрашає меморіальна дошка із сірого шліфованого мармуру з мініатюрним бронзовим скульптурним зображенням постаті українського поета, фольклориста, етнографа Івана Івановича Манжури, життя і творчість якого тісно переплелись з науковим, літературним та культурним життям Катеринослава другої половини XIX ст.

У 1885–1886 рр. І. Манжура написав казку-поему «Трьомсин-богатыр», оспівуючи звитягу, незламний дух запорозьких козаків. На знак подяки за прояв участі І. Василенка у визнанні поетичного хисту І. Манжура присвячує поему-казку йому – непересічній людині – катеринославському поміщику, нащадку запорозького козацтва Івану Григоровичу Василенку, прозваного в народі Трьомсином. За народною легендою, яка і до сьогоднішнього дня побутує в селі Новогригорівці Васильківського району на Дніпропетровщині, його немовлям знайшли троє козаків, усиновили, назвавши Трьомсином.

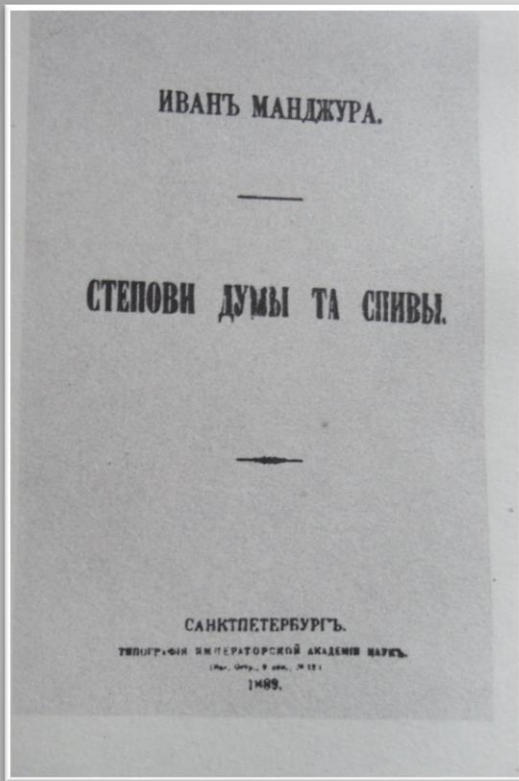

У 1886 році Іван Манжура видає книжки – метелики «*Як чорт шматочок хліба одужав*» та «*Лиха година*».

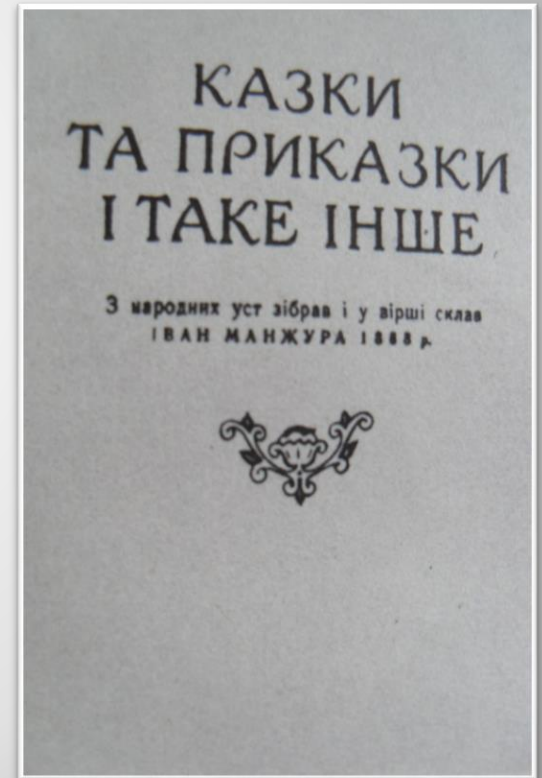

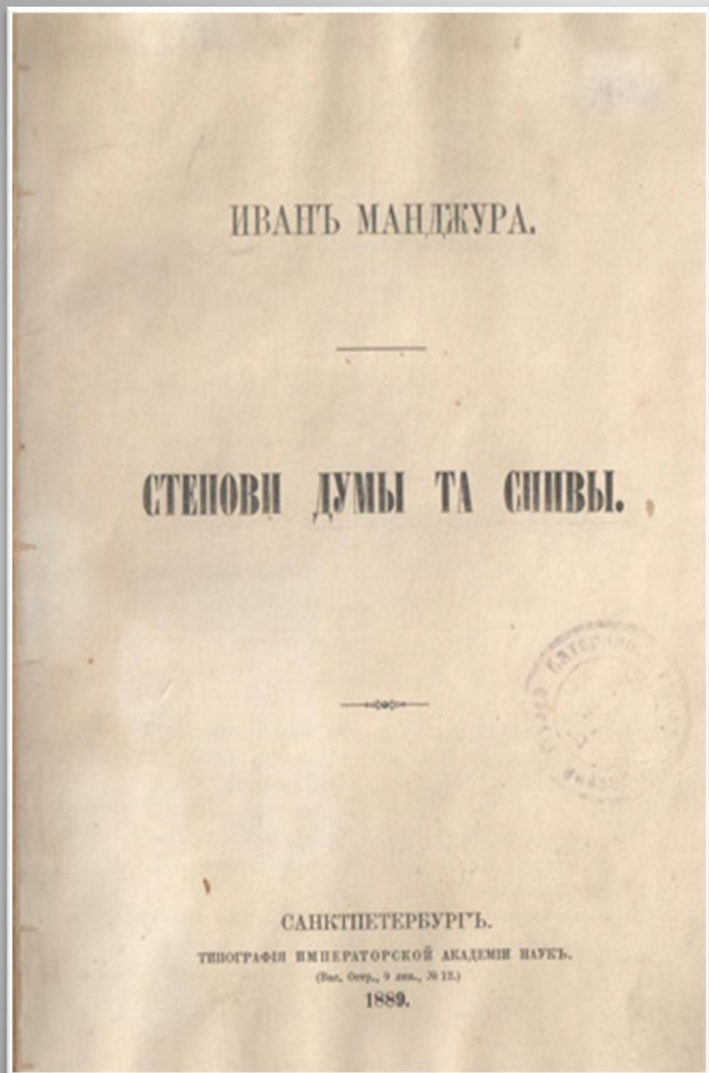

У 1887 «*Историко-филологическое общество*» при Харківському університеті визнало І. Манжуру дійсним його членом. Та це визнання не покращило матеріального становища поета, змушеного «тинятися по чужих хатах, по знайомих».

У 1887-1890 роках живе в хаті вчителя Богословського. Нарешті виходять збірки *«Степові думи та співи»* та *«Казки»*.

«Степові думи та співы» – єдина прижиттєва збірка поезій Івана Манжури, видана 1889 р. в С.-Петербурзі в друкарні Імператорської Академії Наук після дозволу Петербурзького цензурного комітету в редакції та коштом професора Олександра Потебні, який і дав їй таку назву.

Вихід збірки у свій час став важливою подією не тільки в житті поета, а й в літературному житті краю. Серед літературних раритетів Придніпров'я кінця ХІХ століття це перша регіональна збірка віршів українською мовою. *«Степові думи та співи»* – унікальне видання, яке і нині є бібліографічною рідкістю.

У 1890 перебирається до Катеринослава.
Живе у знайомих. Завершує працю над збіркою
«Над Дніпром».

І. Манжура виходив до Ненаситецького порогу, милувався ду-
жою силою Славутича.

Із сміливими і мужніми дніпровськими лоцманами любив роз-
мовляти І. Манжура.

Скалічений життям,
виснажений фізично, 2
травня 1893 року Іван
Манжура упав просто на
вулиці Катеринослава, а
люди підібрали його й
відвезли до лікарні, де він
помер наступного дня.

Останнім прихистком
поета став
Севастопольський цвинтар
у Катеринославі.

Небагаточисленні видання присвячені Іванові Манжурі, що зберігаються у фондах нашої бібліотеки, допоможуть вам, шановні наші читачі, краще розуміти минуле свого народу і пишатись історією та літературною спадщиною. Нехай повертаються з минулого мрії наших славних предків.